

Міршук О. Є.

кандидат педагогічних наук, доцент,
заступник начальника по роботі з особовим складом
Навчально-наукового інституту роботи з персоналом
Національної академії Національної гвардії України
ORCID: 0000-0003-1871-5453

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ФОРМУВАННІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ

A COMPETENCE-BASED APPROACH TO DEVELOPING FUTURE OFFICERS' PSYCHOLOGICAL READINESS FOR PROFESSIONAL SELF-DEVELOPMENT

У статті теоретично обґрунтовано психологічну готовність майбутніх офіцерів до професійного саморозвитку, визначенні її компонентної структури та розроблено авторську етапну модель формування і моніторингу прогресу на прикладі підготовки здобувачів освіти Національної академії Національної гвардії України. Застосовано методи теоретичного аналізу й синтезу, термінологічного та поняттєво-структурного аналізу, узагальнення і систематизації, порівняльно-логічного аналізу та концептуального моделювання. Результати дослідження полягають у конкретизації понятійної рамки категорій «психологічна готовність», «професійний саморозвиток» і «психологічна готовність до професійного саморозвитку» з урахуванням вимог офіцерської діяльності. Запропоновано компонентну структуру психологічної готовності майбутніх офіцерів до професійного саморозвитку (особистісно-ціннісний, мотиваційно-ціннісний, когнітивно-орієнтаційний, регуляційний і рефлексивно-оцінний). Подано етапну логіку формування та моніторингу прогресу, узгоджену з ключовими освітніми практиками, модель якої включає: діагностику стартового рівня і постановку персональних цілей; рефлексію та самооцінку досвіду; саморегуляцію і короткоциклове планування розвитку; інтеграцію сформованих умінь у змодельовані та наближені до реальних професійні ситуації з акцентом на рішення, етику і командну взаємодію; підсумкове оцінювання прогресу і проектування індивідуальної програми подальшого саморозвитку. Наукова новизна полягає в обґрунтуванні авторської компонентної структури психологічної готовності до професійного саморозвитку; запропоновано етапну модель формування готовності та моніторингу прогресу, узгоджену з ключовими освітніми практиками й засобами підготовки майбутніх офіцерів. Практичне значення. Запропонована модель може бути використана як прикладна рамка для планування освітніх практик у підготовці майбутніх офіцерів. Перспективами подальших розвідок є емпірична перевірка результативності етапної моделі в освітньому процесі (порівняння динаміки компонентів, стійкості, самооцінки, якості рефлексії та регуляції під навантаженням).

Ключові слова: компетентнісний підхід; майбутні офіцери; здобувачі вищої освіти; професійний саморозвиток; психологічна готовність; психологічна стійкість; саморегуляція; рефлексія; моніторинг прогресу; військова освіта.

The article provides a theoretical substantiation of future officers' psychological readiness for professional self-development, defines its component structure, and proposes an author-developed stage-based model for developing such readiness and monitoring progress, using the training of higher education students at the National Academy of the National Guard of Ukraine as an example. The study employs methods of theoretical analysis and synthesis, terminological analysis, conceptual-structural analysis, generalization and systematization, comparative-logical analysis, and conceptual modeling. The findings include a refinement of the conceptual framework for the categories "psychological readiness," "professional self-development," and "psychological readiness for professional self-development," taking into account the requirements of officers' professional duties. A component structure of future officers' psychological readiness for professional self-development is proposed, comprising personal and value-based, motivational and value-based, cognitive-orientational, self-regulatory, and reflective-evaluative components. A stage-based logic for developing readiness and monitoring progress aligned with key educational practices is presented. The model includes: (1) diagnosing the baseline level and setting personal goals; (2) reflection and self-assessment of experience; (3) self-regulation and short-cycle planning of development; (4) integrating the developed skills into simulated and quasi-realistic professional situations with an emphasis on decision-making, ethics, and team interaction; (5) summative assessment of progress and designing an individual plan for further self-development. Scientific novelty lies in substantiating an author-developed component structure of psychological readiness for professional self-development and proposing a stage-based model for developing such readiness and monitoring progress, aligned with key educational practices and training tools for future officers. Practical significance is that the proposed model can serve as an applied framework for planning educational practices in the training of future officers. Prospects for further research include an empirical verification of the effectiveness of the stage-based model in the educational process, including a comparison of the dynamics of components, resilience, self-assessment, quality of reflection, and self-regulation under high workload.

Key words: competence-based approach; future officers; higher education students; professional self-development; psychological readiness; psychological resilience; self-regulation; reflection; progress monitoring; military education.

Вступ. Сучасна професійна діяльність офіцера передбачає постійне оновлення знань, удосконалення управлінських і комунікативних умінь, підтримання психологічної стійкості та відповідальне ухвалення рішень в умовах підвищеного ризику й невизначеності. У цих обставинах професійний саморозвиток постає не додатковою можливістю, а необхідною умовою збереження ефективності та готовності до змін. Водночас нормативна вимога неперервного розвитку вступає в суперечність із реальними бар'єрами саморозвитку, зумовленими регламентованістю освітньо-службових процедур, інтенсивними навантаженнями, стресогенними чинниками та дефіцитом часу. За таких умов саморозвиток часто зводиться до ситуативних і фрагментарних практик, а його психологічні передумови залишаються недостатньо забезпеченими в освітньому процесі.

Проблемним полем дослідження є психологічна готовність до професійного саморозвитку як інтегральна властивість, що забезпечує здатність майбутнього офіцера ініціювати, підтримувати й коригувати власну траєкторію професійного зростання. Її зміст охоплює ціннісно-смыслову налаштованість на розвиток, рефлексивно-оцінні механізми роботи з досвідом, регуляційні ресурси саморегуляції та цілепокладання, а також особистісні підстави відповідального вибору й професійної ідентичності. Якщо ця готовність не формується цілеспрямовано, зростає ризик розриву між очікуванням постійного вдосконалення та реальними можливостями офіцера забезпечувати і нарощувати власну професійну спроможність у складних умовах діяльності.

Отже, наукове завдання полягає в тому, щоб у межах компетентнісного підходу теоретично обґрунтувати психологічну готовність майбутніх офіцерів до професійного саморозвитку, визначити її компонентну структуру та запропонувати прикладну логіку формування й моніторингу прогресу як послідовність етапів, узгоджених із практиками підготовки та очікуваними результатами. У межах дослідження розглядаються майбутні офіцери, які здобувають освіту в Національній академії Національної гвардії України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що професійна підготовка фахівців сектору безпеки і оборони дедалі послідовніше вибудовується в компетентнісній логіці. Акцент зміщується на результати навчання, практичну готовність діяти в умовах ризику й невизначеності, контекстне та активне навчання, а також системний зворотний зв'язок і моніторинг прогресу [1; 5; 16; 21]. У цьому полі обґрунтовуються методологічні рамки розвитку управлінських та інших професійно значущих компетентностей через інтеграцію системного, компетентнісного, контекстного, суб'єктно-діяльнісного й інформаційного підходів та конкретизуються організаційно-педагогічні умови результативної підготовки офіцерів [16; 17]. Окремі дослідження пропонують компонентні моделі й критерії оцінювання сформованості окремих компетентностей і про-

фесійно-психологічних характеристик майбутніх офіцерів [3; 13; 22]. Проблематика саморозвитку в психолого-педагогічному дискурсі подається як неперервний керований процес професійно значущих самозмін, що залежить від взаємодії внутрішніх ресурсів та освітнього середовища і потребує супроводу [11; 12; 14; 18]. У спеціалізованих роботах для силового сектору підкреслюється потреба цілеспрямованого формування готовності до саморозвитку ще на етапі навчання [8; 9]. Концептуальні узагальнення щодо психологічної готовності задають інтегративну компонентну рамку, придатну для подальшої операціоналізації у показниках [6], а дослідження психологічної стійкості окреслюють її як ресурс саморегуляції та ефективності, водночас фіксуючи термінологічну й діагностичну неоднозначність [7]. У прикладному вимірі обговорюються технології та практики, що підсилюють автономію й рефлексію здобувачів: інтерактивні та рефлексивні методи, психодіагностика як засіб самопізнання, наставництво [10], педагогічний супровід розвитку лідерства [4], цифрові педагогічні технології як інструменти критичного мислення, персоналізації та неперервності розвитку [2], а також тьюторинг для індивідуалізації освітньої траєкторії [23].

Узагальнюючи, наявні праці формують передумови для компетентнісного проектування підготовки, однак потребує посилення інтеграції: компонентна структура психологічної готовності до професійного саморозвитку має бути узгоджена з етапністю формування, освітніми практиками та системою моніторингу прогресу в результатах навчання.

Мета статті – теоретично обґрунтувати психологічну готовність майбутніх офіцерів до професійного саморозвитку, визначити її компонентну структуру та запропонувати авторську етапну модель формування і моніторингу прогресу (на прикладі підготовки здобувачів освіти Національної академії Національної гвардії України). **Цілями статті** визначено: 1) уточнити понятійно-категоріальний апарат дослідження, конкретизувавши зміст понять з урахуванням вимог офіцерської діяльності в умовах ризику, невизначеності та підвищеної відповідальності; 2) теоретично визначити психологічну готовність до професійного саморозвитку як інтегральну властивість і обґрунтувати її компонентну структуру (особистісно-ціннісний, мотиваційно-ціннісний, когнітивно-орієнтаційний, регуляційний, рефлексивно-оцінний компоненти) та роль психологічної стійкості як ресурсної складової регуляційного компонента; 3) змодельовати етапну логіку формування психологічної готовності до професійного саморозвитку та моніторингу прогресу здобувачів, узгодивши цільові компоненти готовності з ключовими освітніми практиками і засобами реалізації в освітньому процесі Національної академії Національної гвардії України. **Методи дослідження:** теоретичний аналіз і синтез; термінологічний і поняттєво-структурний аналіз; узагальнення та систематизація; порівняльно-логічний аналіз підходів до опису готовності й саморозвитку; концептуальне моделю-

вання (побудова компонентної структури та етапної моделі формування і моніторингу прогресу).

Виклад основного матеріалу. У дослідженні, присвяченому формуванню психологічної готовності майбутніх офіцерів до професійного саморозвитку, принципово важливо розмежувати та конкретизувати три взаємопов'язані категорії: «психологічна готовність», «професійний саморозвиток» і «психологічна готовність до професійного саморозвитку». У контексті підготовки фахівців сектору безпеки й захисту ці поняття набувають додаткового змістового наповнення через вимоги до дій в умовах ризику, невизначеності, високої відповідальності та необхідності постійного оновлення компетентностей.

Так, *професійний саморозвиток у межах підготовки майбутніх офіцерів* доцільно розуміти як неперервний, свідомий і динамічний процес самоорганізації, самовиховання та самоосвіти, спрямований на реалізацію потенціалу й досягнення компетентності та професіоналізму в ситуаціях невизначеності. Важливо, що такий процес має формальну, неформальну та інформальну складові і реалізується через механізми самопізнання, самоосвіти й саморегуляції (І. Коваль, 2025) [9, с. 48]. Указаний підхід є продуктивним для підготовки майбутніх офіцерів, оскільки дозволяє розглядати саморозвиток не як епізодичну активність, а як системну лінію професійного становлення, що підтримує готовність до складних рішень і швидкої адаптації.

Зі свого боку, саморозвиток як психологічно й педагогічно керований процес може бути конкретизований через структуру компонентів: мотиваційно-смісловий, когнітивно-рефлексивний і поведінково-вольовий. А також через провідні форми реалізації: самоутвердження, самовдосконалення, самоактуалізацію та самореалізацію. У цій логіці результативність саморозвитку визначається взаємодією життєвих подій, внутрішніх ресурсів особистості та якості освітнього середовища, що підтримує автономію, рефлексію й відповідальний вибір (Т. Цегельник, О. Міршук, Ю. Силенко, 2025) [18, с. 186]. Для підготовки майбутніх офіцерів це означає, що саморозвиток не можна редукувати до «індивідуального зусилля». Він потребує узгодження особистісних ресурсів із дидактичними та організаційними умовами навчання.

Додатково важливо врахувати психологічний аспект. *Саморозвиток* постає як цілеспрямовано-активна діяльність самозміни, що здійснюється власними зусиллями суб'єкта й спрямована на розв'язання внутрішніх суперечностей. У межах цього підходу виокремлюються дві форми процесу: самовиховання як внутрішня діяльність, орієнтована на формування умінь, навичок, здібностей і якостей; та самовдосконалення як провідна форма, що потребує залучення рефлексії й моральних координат оцінювання власних дій та їх сприйняття іншими (Г. Назаренко, 2016) [15, с. 99]. У підготовці офіцера таке розуміння суттєве, оскільки пов'язує професійне зростання з етичною відповідальністю,

командною взаємодією та здатністю до самокорекції.

Узгоджуючи наведені позиції, доцільно акцентувати, що усвідомлений саморозвиток виконує функцію самоствердження і набуває особливої ваги в умовах зростання свободи та відповідальності особистості. Підкреслюється Н. Мирончук (2013), що без свідомого й вольового саморозвитку особистість не досягає цілісності та соціальної зрілості, а найвищою формою такого процесу визначається самовдосконалення як «засіб самостворення», що передбачає глибоку моральну рефлексію та творчий вихід за межі звичного задля розкриття повноти потенціалу [14, с. 211]. Для майбутнього офіцера це задає критерій якості саморозвитку – не накопичення досвіду саме по собі, а здатність інтегрувати досвід у професійну ідентичність та відповідальну поведінку.

Разом із тим у понятійному полі важливо зберегти й тезу про внутрішню зумовленість саморозвитку. Він пов'язаний із внутрішньо-особистісною свободою суб'єкта, а вибір стратегій саморозвитку має усвідомлений характер і не зводиться до зовнішніх ситуацій. Особистість постає незавершеною системою, спрямованою на самозміни відповідно до середовища, а «усвідомлений саморозвиток» тлумачиться як бажане та усвідомлене внутрішнє самозбагачення (В. Лозовой, Л. Сідлак, 2006) [12, с. 9, 98]. У підготовці офіцерів цей акцент дозволяє уникати формального розуміння саморозвитку як «виконання вимог» і підкреслює суб'єктну відповідальність за власну траєкторію.

Окремо слід врахувати позицію, що *професійний саморозвиток* є складним соціально-психологічним феноменом і потребує належного психолого-педагогічного супроводу. У цьому контексті наголошується В. Лозовецькою (2011) на значущості соціально-економічних умов фахової самореалізації, визнанні права на самостійний вибір способів реалізації власної траєкторії, усвідомленні відповідальності за якість власного компетентісного становлення та необхідності гармонізації внутрішнього психологічного розвитку із зовнішніми умовами професійної діяльності [11, с. 35, 38]. Такий підхід є особливо релевантним для підготовки майбутніх офіцерів, де професійна діяльність відбувається в організаційно жорстких умовах, а отже потребує збалансування інституційних вимог і внутрішніх ресурсів особистості.

Для подальшого аналізу необхідно уточнити поняття «психологічна готовність» як складного інтегрального психолого-педагогічного феномену, що забезпечує здатність фахівця реалізувати діяльність на належному рівні. У межах систематизації концептуальних підходів психологічна готовність може бути описана через взаємопов'язані компоненти: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-орієнтаційний, регуляційний та рефлексивно-оцінний, а також особистісно-ціннісну підсистему, яка забезпечує стабільність і цілісність готовності (А. Калашник, 2025) [6, с. 92-95]. Для підготовки майбутніх офіцерів таке тлумачення є продуктивним, оскільки дозволяє пов'язати готовність не тільки з інформо-

ваністю, а з механізмами саморегуляції, рефлексії, ціннісного вибору та професійної ідентичності.

Додатково, в умовах підготовки до діяльності з високою інтенсивністю навантажень важливо розглядати *психологічну стійкість* як ресурс, що підтримує дієздатність і саморегуляцію в стресових та невизначених умовах. Психологічну стійкість доцільно описувати через когнітивний компонент (усвідомлення ситуації та власних ресурсів), афективний компонент (емоційне ставлення й оцінка невизначеності) та поведінковий компонент (стратегії дії й подолання). Наголошується на ролі внутрішніх чинників (Я-концепція, самооцінка, внутрішній локус контролю, рефлексія, толерантність до невизначеності, відкритість новому досвіду) та умов освітнього середовища. Для оцінювання динаміки стійкості пропонується орієнтуватися на індикатори тривожності й суб'єктивного благополуччя, а в підготовці акцентувати розвиток саморегуляції, рефлексії та суб'єктного способу життєдіяльності (В. Клочков, 2022) [7, с. 67-77]. У межах нашої логіки психологічна стійкість розглядається як ресурсна складова, що підсилює регуляційний компонент психологічної готовності в підготовці майбутніх офіцерів.

Узгоджуючи наведені підходи, *«психологічну готовність до професійного саморозвитку»* в контексті підготовки майбутніх офіцерів доцільно трактувати як інтегровану здатність і внутрішню налаштованість майбутнього офіцера здійснювати неперервні професійно значущі самозміни, підтримувати їх у часі та забезпечувати їх результативність у складних умовах діяльності. Для підготовки майбутніх офіцерів критично важливо, що готовність до саморозвитку формується й підтримується не ізольовано, а в середовищі, де узгоджені освітні умови, педагогічна взаємодія та психологічний супровід. Саме їх узгоджена дія створює основу для розвитку внутрішньої автономії, ціннісного самовизначення та здатності до постійного самовдосконалення. У цьому зв'язку в секторі безпеки й захисту особливо актуалізується завдання цілеспрямованого формування готовності до саморозвитку вже під час навчання, коли закладаються основи професійної ідентичності та мотиваційної спрямованості майбутніх офіцерів.

Отже, у межах дослідження поняття *«професійний саморозвиток»* конкретизується як неперервний керований процес професійно значущих самозмін із чіткою структурою компонентів; *«психологічна готовність»* – як інтегральне утворення з мотиваційно-ціннісним, когнітивно-орієнтаційним, регуляційним і рефлексивно-оцінним компонентами та особистісно-ціннісною підсистемою, а *«психологічна готовність до професійного саморозвитку»* – як їх інтеграція, що забезпечує здатність офіцера підтримувати й реалізовувати траєкторію професійного зростання в умовах невизначеності та підвищеної відповідальності, спираючись на саморегуляцію, рефлексію, суб'єктність і ресурс психологічної стійкості.

У сучасних підходах до підготовки майбутніх офіцерів готовність до виконання завдань за призначенням обґрунтовується через рівень сформованої професійних компетентностей як інтегрованої характеристики, що поєднує знання, уміння, навички, професійно значущі риси та ціннісні орієнтири, необхідні для дій у складних і непередбачуваних умовах. Водночас підкреслюється, що результативність їх становлення визначається не тільки змістом підготовки, а й умовами організації освітнього процесу, насамперед мотиваційними, організаційними й методичними параметрами (В. Панченко, І. Сидоренко, М. Якобчук, 2025) [16, с. 104-110].

Для теоретичного визначення *структури психологічної готовності майбутніх офіцерів до професійного саморозвитку* продуктивним є підхід, за яким професійно-психологічні характеристики майбутнього офіцера описуються як цілісна багатоконпонентна структура: мотиваційно-особистісна спрямованість, когнітивний, регулятивно-діяльнісний та рефлексивно-вольовий компоненти, що операционалізуються через критерії, показники й рівні сформованості та підтримуються системним моніторингом на основі професійного досвіду й ситуаційних завдань (К. Горбатько, 2018) [3]. У близькій логіці інтегральні професійно значущі утворення описуються як складники професійної культури, де рівні сформованості на високому щаблі пов'язані зі стійкою орієнтацією на систематичний професійний саморозвиток, самостійним ухваленням рішень у нестандартних умовах і розвиненою професійною взаємодією (О. Ільченко, 2023) [22, с. 97-103].

Власне для нашого дослідження базовою є інтегративна схема психологічної готовності, що включає такі компоненти, як: особистісно-ціннісний, мотиваційно-ціннісний, когнітивно-орієнтаційний, регуляційний та рефлексивно-оцінний. Саме така компонентна структура дає підстави перейти від опису до проектування умов формування й оцінювання. Розглянемо їх детальніше (табл. 1).

Окремо важливо наголосити, що регуляційний компонент у військовій підготовці має спиратися на ресурс психологічної стійкості як здатності зберігати ефективність у стресових та невизначених умовах. Психологічна стійкість описується через когнітивний, афективний і поведінковий компоненти та пов'язується як із внутрішніми чинниками (Я-концепція, самооцінка, внутрішній локус контролю, рефлексія, толерантність до невизначеності), так і з параметрами освітнього середовища (психологічна безпечність, стимулювання суб'єктної активності). Для відстеження динаміки доречні індикатори тривожності та суб'єктивного благополуччя, а у підготовці – розвиток саморегуляції, рефлексії та суб'єктного способу життєдіяльності.

Для проектування освітніх практик важливо враховувати поетапність формування готовності до професійного саморозвитку. На початковому етапі закладається інформаційна основа діяльності й інтеріоризуються впливи освітнього середовища, формуються мотиви й потреби в саморозвитку.

Таблиця 1

Компоненти психологічної готовності майбутніх офіцерів до професійного саморозвитку

Компонент	Зміст у контексті підготовки майбутніх офіцерів	Психологічні механізми становлення
Особистісно-ціннісний	професійна ідентичність, морально-етичні переконання, стійкі риси, що підтримують розвиток	узгодження Я-концепції з професійними вимогами, розвиток автономії та відповідального вибору
Мотиваційно-ціннісний	внутрішня настанова на неперервний професійний розвиток, прийняття відповідальності за власну траєкторію, смислова включеність у професію	інтеріоризація професійних цінностей, смислотворення, підтримання освітньої та професійної мотивації
Когнітивно-орієнтаційний	розуміння вимог служби, умов діяльності, цілей і засобів професійного зростання; знання стратегій самонавчання та саморозвитку	формування інформаційної основи діяльності, осмислення професійних ситуацій, когнітивне планування розвитку
Регуляційний	саморегуляція, витримка, керування емоційними станами; перенесення планів саморозвитку в дію в умовах навантаження	вольова регуляція, розвиток навичок саморегуляції, психологічна стійкість до стресу та невизначеності
Рефлексивно-оцінний	самоаналіз результатів, корекція поведінки та навчальних стратегій; морально-відповідальна оцінка рішень	рефлексія, самоконтроль, метапозиція, інтеграція досвіду у професійну ідентичність

[авторська розробка]

На наступному етапі після перших практик актуалізується суперечність між наявними знаннями та потребою їх реалізації, відбувається засвоєння компонентів готовності й окреслення професійних перспектив. На завершальному етапі в умовах розширення практичної діяльності здобувачі керують власним саморозвитком, обираючи оптимальні стратегії рефлексивної поведінки та самовдосконалення. Ця етапність дає підстави будувати моніторинг не «разово», а як відстеження прогресу.

У компетентнісній логіці доречно розрізнити підсумкові результати та проміжні кроки їх досягнення. Як інструмент для організації й контролю прогресу корисною є модель оцінювання до результатів навчання за критеріями: розширення змістового охоплення, поглиблення розуміння, зростання прикладної придатності та підвищення рівня виконання до майстерності [21, с. 678-682].

Щоб перевести компонентну модель у прикладну площину підготовки майбутніх офіцерів, необхідно узгодити психологічні компоненти з очікуваними результатами, поведінковими показниками та освітніми практиками. При цьому важливо, що ефективність практичних програм може бути доменно-специфічною.

У коротких програмах розвитку стійкості можуть посилюватися саморегуляція та впевненість у підтримці інших навіть тоді, коли показники згуртованості підрозділу не поліпшуються або змінюються повільніше [19, с. 85-107]. Також доцільно уникати підміни результативних конструктів стабільними рисами або агрегатами чинників і будувати оцінювання в «outcome-орієнтованій логіці», співвідносячи зміни психологічного функціонування з навантаженням стресорами [20, с. 78-100].

У військовій освіті компетентнісний підхід задає принципи орієнтації на результати, інтеграції теорії та практики, активного й контекстного навчання, індивідуалізації, системного зворотного зв'язку.

В умовах воєнного стану акцент посилюється на практичних тренуваннях у змодельованих або наближених до реальних ситуаціях, розвитку психологічної готовності, стресостійкості, командної взаємодії, швидкого прийняття рішень і морально-етичної відповідальності [5, с. 59-76]. У близькій логіці підкреслюється значущість розвитку професійної самосвідомості, відповідальності та орієнтації на постійне вдосконалення майстерності вже на етапі навчання [1, с. 40-45]. Методологічно спорідненою є позиція про інтегральні психічні конструкти з компонентною будовою, які можна цілеспрямовано розвивати й оцінювати, зокрема через інтеграцію системного, компетентнісного, контекстного, суб'єктно-діяльнісного та інформаційного підходів [17, с. 233-246]. Окремий ресурс у формуванні автономії та рефлексії становлять цифрові педагогічні технології: перевернуте навчання, адаптивне навчання з використанням штучного інтелекту та мобільне навчання, які пов'язуються з розвитком критичного мислення, рефлексії, персоналізації та неперервності професійного розвитку [2, с. 332]. На рівні організації самостійної роботи вагомим підсилювачем індивідуальної траєкторії розглядається тьюторинг як партнерська взаємодія й супровід, що підтримує самостійність, самоосвіту та саморозвиток [23, с. 68-76]. Для становлення лідерського потенціалу курсантів підкреслюється значущість системного педагогічного супроводу, який пов'язує зі зростанням впевненості, розвитком комунікативних та організаторських здібностей і формуванням відповідальності [4]. У методичному аспекті додатково підкреслюється ефективність інтерактивних і рефлексивних методів, психодіагностичних процедур, наставництва та зворотного зв'язку за умови безпечного освітнього середовища [10, с. 1080-1090].

Для переходу від концептуального опису до прикладного проектування в межах компетентнісного

підходу змодельовано послідовність реалізації формування психологічної готовності до професійного саморозвитку на прикладі майбутніх офіцерів, які здобувають освіту в Національній академії Національної гвардії України (систематизовано в табл. 2.).

Запропонована етапна логіка реалізації моделі психологічної готовності до професійного саморозвитку відображає послідовне «розгортання» її компонентів у навчально-професійній діяльності майбутніх офіцерів Національної академії Національної гвардії України. Вона побудована так, щоб перейти від усвідомлення вихідних ресурсів і зон розвитку до керованого набуття досвіду самозмін, його рефлексивного осмислення, саморегуляції та перенесення набутих умінь у професійно значущі ситуації. Така послідовність дозволяє забезпечити не разове засвоєння окремих умінь, а формування інтегральної здатності підтримувати й коригувати власну траєкторію розвитку в умовах підвищеної відповідальності та мінливих вимог діяльності.

На першому етапі створюється стартова основа для індивідуалізованого розвитку: уточнюються ресурси, ризики та формуються персональні цілі, що підсилює ціннісне самовизначення і внутрішню мотивацію до зростання. Далі акцент переноситься на формування рефлексії та самооцінки як механізму перетворення досвіду на освітній і професійний ресурс: післядіяльний аналіз допомагає пов'язати рішення з наслідками та окреслити корекційні кроки. На третьому етапі ці висновки переводяться в практику саморегуляції та коротких циклів планування, що забезпечує контроль, корек-

цію і стійкість реалізації намірів під навантаженням.

Четвертий етап забезпечує перенесення сформованих стратегій саморозвитку у змодельовані та наближені до реальних професійні ситуації, де поєднуються вимоги до рішення, етики, командної взаємодії та відповідальності, а психологічний розбір фіксує механізми самокорекції. Завершальний етап інтегрує результати попередніх кроків у підсумкову оцінку прогресу та індивідуальну програму подальшого саморозвитку, що закріплює готовність як цілісну систему і забезпечує її продовження за межами конкретного освітнього циклу.

Узагальнюючи, психологічна готовність до професійного саморозвитку формується результативніше за умови поетапної організації освітніх практик, що обумовлюється – від стартової діагностики й цілепокладання до інтеграції в професійні ситуації та підсумкового проектування індивідуальної програми розвитку.

Висновки. У статті обґрунтовано, що психологічна готовність майбутнього офіцера до професійного саморозвитку є ключовою передумовою збереження ефективності в умовах ризику, невизначеності та високої відповідальності, коли формальна вимога неперервного розвитку часто не підтримується реальними можливостями й ресурсами. Уточнення понятійної рамки дало змогу переосмислити саморозвиток як керований неперервний процес професійно значущих самозмін, а готовність до нього – як інтегральну властивість із взаємопов'язаними компонентами (особистісно-ціннісним, мотиваційно-ціннісним, когнітивно-орі-

Таблиця 2

Етапна модель формування психологічної готовності майбутніх офіцерів до професійного саморозвитку та моніторингу прогресу (на прикладі Національної академії Національної гвардії України)

Етапи	Завдання і цільові компоненти	Ключові освітні практики та засоби
1. Діагностика стартового рівня та постановка цілей	Визначення ресурсів і зон розвитку; постановка персональних цілей. Компоненти: особистісно-ціннісний, мотиваційно-ціннісний, рефлексивно-оцінний; ресурс регуляційного через стійкість	Психодіагностика з інтерпретацією; індивідуальна співбесіда; наставницька постановка цілей
2. Рефлексія та самооцінка досвіду	Розвиток «післядіяльного» аналізу, самооцінки й корекції. Компоненти: рефлексивно-оцінний, когнітивно-орієнтаційний, особистісно-ціннісний	Дебрифінг; аналіз ситуацій; рефлексивний щоденник; розбір помилок і рішень
3. Саморегуляція та планування розвитку	Закріплення саморегуляції під навантаженням; планування короткими циклами; корекція траєкторії. Компоненти: регуляційний, мотиваційно-ціннісний, рефлексивно-оцінний; ресурс стійкості	Тренінги саморегуляції; ментальний тренінг; планування на 2-4 тижні; наставницький зворотний зв'язок
4. Інтеграція в професійні ситуації	Перенесення саморозвитку в реальні й змодельовані умови; рішення, етика, командна взаємодія. Компоненти: когнітивно-орієнтаційний, регуляційний, рефлексивно-оцінний, мотиваційно-ціннісний	Кейс-метод; рольові ігри; симуляції; комунікативні тренінги; психологічний розбір рішень; психодіагностика як інструмент самопізнання
5. Підсумкове оцінювання та індивідуальна програма	Підсумок прогресу та проектування подальшого саморозвитку. Компоненти: інтеграція всіх компонентів	Підсумкова співбесіда; захист портфоліо; узгодження програми саморозвитку; моніторинг прогресії результатів

[авторська розробка]

ентаційним, регуляційним, рефлексивно-оцінним), де психологічна стійкість виконує ресурсну функцію в регуляції. З'ясовано, що результативне формування цієї готовності потребує не поодиноких заходів, а узгодженої етапної організації освітніх практик із моніторингом прогресу, починаючи від стартової діагностики й цілепокладання до перенесення сформованих стратегій у професійні ситуації та підсумкового проєктування індивідуальної програми розвитку. **Наукова новизна** полягає в обґрунтуванні авторської компонентної структури психологічної готовності до професійного саморозвитку; запропоновано етапну модель формування готовності та моніторингу прогресу, узгоджену

з ключовими освітніми практиками й засобами підготовки майбутніх офіцерів. **Практичне значення.** Запропонована модель може бути використана як прикладна рамка для планування освітніх практик у підготовці майбутніх офіцерів: постановка індивідуальних цілей, дебрифінг і рефлексивні процедури, тренування саморегуляції, перенесення в змодельовані та реальні професійні ситуації, підсумкове оцінювання через портфоліо і співбесіду. **Перспективами подальших розвідок** є емпірична перевірка результативності етапної моделі у освітньому процесі (порівняння динаміки компонентів, стійкості, самооцінки, якості рефлексії та регуляції під навантаженням).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Барабаш О., Забзалюк Д. Система підготовки майбутніх співробітників органів внутрішніх справ України: впровадження компетентнісного підходу. *Часопис Київського університету права*. 2020. Вип. 1(3). С. 40-45. DOI: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.3.2020.05>
2. Брюховецька І., Захарова Г., Силенко Ю. Роль педагогічних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців в умовах цифрової трансформації освіти. *Проблеми освіти*. 2025. Вип. 2(103). С. 332-350. DOI: <https://doi.org/10.52256/2710-3986.2-103.2025.21>
3. Горбатько К. М. Формування професійно-психологічної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. Хмельницький, 2018. 249 с. URL: <https://dspace.nadpsu.edu.ua/handle/123456789/1224> (дата звернення: 25.02.2026).
4. Гузенко-Пенцо Ю.О., Легкий А.М., Гузенко І.М. Педагогічний супровід формування лідерських якостей курсантів у ВВНЗ. *Академічні візії*. 2025. Вип. 50. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18131576>
5. Діденко О., Желавський О., Сніца Т. Компетентнісний підхід у підготовці офіцерських кадрів сил сектору безпеки і оборони України: принципи та особливості застосування. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*. 2024. Вип. 3(38). С. 59-76. DOI: <https://doi.org/10.32453/jn23jd11>
6. Калашник А. Концептуальні підходи до вивчення готовності фахівців до професійної діяльності. *Юридична психологія*. 2025. Вип. 2 (37). С. 92–102. DOI: <https://doi.org/10.33270/03253702.10>
7. Клочков В. Особливості формування психологічної стійкості майбутніх офіцерів збройних сил України. *Вісник Національного університету оборони України*. 2022. Вип. 70(6). С. 67–77. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2022-70-6-67-77>
8. Коваль І. Дослідження готовності майбутніх офіцерів служби цивільного захисту до саморозвитку. *Особистість в екстремальних умовах: матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної конференції* (23 квітня 2025 р., м. Львів). Львів. 2025. С. 203-205. <https://sci.lidubgd.edu.ua/jspui/handle/123456789/15883>
9. Коваль І.С. Формування готовності майбутніх фахівців служби цивільного захисту до неперервного саморозвитку : монографія. Львівський державний університет безпеки життєдіяльності. Львів: ЛДУБЖД, 2025. 486 с. URL: <https://sci.lidubgd.edu.ua/jspui/handle/123456789/17102> (дата звернення: 25.02.2026).
10. Лазоренко О.В., Заболотний С.М. Технології психолого-педагогічної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2025. Вип. 10(40). С. 1080-1090. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-10\(40\)-1080-1090](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-10(40)-1080-1090)
11. Лозовецька В. Т. Концептуальні засади професійного саморозвитку сучасної особистості. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України*. 2011. Вип. 1. С. 33–39.
12. Лозовой В. О., Сідлак Л. М. Саморозвиток особистості у філософській рефлексії та соціальній практиці : монографія. Харків : Право, 2006. 256 с.
13. Марченков С. М. Формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів у процесі фахової підготовки. Дис. на здобуття н. ступеня доктора філософії за спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" Житомирський державний університет імені І. Франка, Житомир, 2021.
14. Мирончук Н. М. Професійно-особистісний саморозвиток майбутнього педагога: сутнісні характеристики та шляхи формування. *Нові технології навчання : наук.-метод. зб.* Київ, 2013. Вип. 76. С. 209–214.
15. Назаренко Г. А. Теорія і практика виховання культури демократизму учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів : дис. ... д-ра пед. наук. 13.00.07. Київ, 2016. 597 с.
16. Панченко В.Ю., Сидоренко І.І., Якобчук М.В. Умови формування професійних компетентностей офіцерського складу Національної Гвардії України як одного з компонентів готовності до виконання завдань за призначенням. *Честь і Закон*. 2025. Вип. 3(94). С. 104–110. DOI: <https://doi.org/10.33405/2078-7480/2025/3/94/349258>
17. Свистун В., Зінченко О. Методологічні підходи до розвитку управлінської компетентності офіцерів у системі післядипломної освіти. *Військова освіта*. 2024. Вип. № 1 (49). С. 233-246. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-1783/2024-49/233-246>
18. Цегельник Т.М., Міршук О.Є., Силенко Ю.В. Саморозвиток особистості майбутнього випускника ЗВО як предмет психології та педагогіки. *Періодичний науковий фаховий журнал «Габітус»*. 2025. Вип. 78. Том 1. С. 183-187. DOI: <https://doi.org/10.32782/hbts.78.1.31>
19. Adler A.B., Williams J., McGurk D., Moss A., Bliese P.D. Resilience training with soldiers during basic combat training: randomisation by platoon. *Appl Psychol Health Well Being*. 2015. № 7(1). P.p. 85-107. DOI: <https://doi.org/10.1111/aphw.12040>
20. Chmitorz A., Kunzler A., Helmreich I., Tüscher O., Kalisch R., Kubiak T., Wessa M., Lieb K. Intervention studies to foster resilience – A systematic review and proposal for a resilience framework in future intervention studies. *Clinical psychology review*. 2018. № 59. P.p. 78–100. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2017.11.002>

21. Harden R.M. Learning outcomes as a tool to assess progression. *Medical Teacher*. 2007. № 29(7). P.p. 678–682. DOI: <https://doi.org/10.1080/01421590701729955>
22. Ilchenko O. Military-Technical Culture Of Naval Forces Specialists: Essence, Content And Structure. *Ukrainian Professional Education*. 2023. № 14. P.p. 97–103. DOI: <https://doi.org/10.33989/2519-8254.2023.14.300228>
23. Sylenko Y. Individualization of independent work in the professional training of future teachers: An experimental study. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series "Pedagogy and Psychology"*, 10(1), 2024. P.p. 68-76. DOI: <https://doi.org/10.52534/msu-pp1.2024.68>

Дата першого надходження статті до видання: 13.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 16.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 09.04.2026